

PRÒVES D'ARANÉS

CERTIFICAT **A**

Nòm

Cognòms

DNI num.

Adreça

C P Poblacion Tel

..... junh 2018

COMPREENENÇA LECTORA

ARAN, UA SOCIETAT DE CASES

Era casa a estat durant sègles era unitat de basa dera vida social, economica e politica d'Aran. Sonque coma membre d'ua casa, un aranés podie accedir as bens comunaus, participar ena vida comunitària e atau, garantir era sua subsistència.

Ath delà, era casa a constituït tostemp un element clau entara identificacion personau, que permet plaçar a cada persona en relacion tamb ua demorança, ua propietat e ath delà ua manèra de pensar.

En Aran, era casa a estat e ei encara entenuda coma un ensems compausat per quate elements:

- Un grop de personas que viuen amassa (ua familha)
- Ua organizacion economica conjunta.
- Un auviatge materiau (ua bastissa de demorança, ues installacions e ues tèrres).
- Un auviatge immateriau (un nòm, uns drets collectius, ua posicion politica e ua reputacion morau identificada tamb eth nòm dera casa).

Enquia non hè pas guairi ans, eth modèl de familha mès freqüent enes cases araneses ère era nomentada familha-soca. Aquesta se caracterize per acuelher en ua madeisha casa as membres de tres generacions: es pairs-sénhers, eth hilh ereu e era sua hemna, es sòns hilhs e es frairs non maridats der ereu. Eth pair-sénher solie èster eth cap de casa, qui la dirigie e la representaue. Cau remarcar que toti es membres dera familha trabalhauen amassa en benefici e profit dera casa.

Era casa, es sues propietats e eth sòn nòm, se transmetien de generacion en generacion a un solet hilh, er ereu. Es auti hilhs, excludits dera eréncia, se podien posar a víuer ena casa mentre non se maridèssen (beats). En cas contrari, avien de marchar de casa e recebien coma compensacion ua quantitat determinada de sòs e de ròba (era dòt).

Tèxte sus er Ecomusèu çò de Joanchiquet. Musèus Conselh Generau d'Aran

COMPREENENÇA ORAU.

Mercatz «V» o «F» segontes es senténcias siguen vertadères o fausses despús de liéger atentament eth tèxte:

- ☐ V Tres uassi de dinosaure arribèren deluns en Musèu dera Val d'Aran, procedents deth Museu de la Conca Dellà (Isona).
- ☐ F Es fossils de hè mès de 69 milions d'ans corresponen a tres adrosaures
- ☐ V Damb motiu deth Dia Internacionau des Musèus, aguest diuendres 18 de mai, eth Musèu dera Val d'Aran presente... TARDE JURASSICA!!
- ☐ F Es dies 20, 21 e 22 de mai era entrada serà gratuïta en Musèu dera Val d'Aran (Vielha) e en Ecomusèu Çò de Joanchiquet (Vilamòs), iniciativa que se hè cada an damb motiu dera celebracion deth Dia Internacionau des Musèus.
- ☐ F Entath public familiar, es educadores deth Museu de la Conca Dellà, amiaràn a tèrme eth talhèr «**Hem de paleontològs**» entà qu'es mès petiti se poguen emportar un dent de dinosaure tà casa. Es places son limitades enquia 40 persones.

COMPREENENÇA LECTORA.

Mercatz «V» o «F» segontes es senténcias siguen vertadères o fausses despús d'escotar atentament eth tèxte:

- ☐ V Era persona que pertanhie a ua casa podie accedir as bens comunaus e participar ena vida comunitària.
- ☐ F Era casa e es sues propietats, e eth sòn nòm se transmetien a quinsevolh des hilhs.
- ☐ V Eth pair-sénher solie èster eth cap dera casa.
- ☐ F Era família-soca. Aquesta se caracterize per acuelher en ua madeisha casa as membres de dues generacions: eth hilh ereu e era sua hemna e es sòns hilhs.
- ☐ V Toti es membres dera família trabalhauen amassa en benefici e profit dera casa.

1. Metetz er article deuant des paraules:

<u>Eth</u> musèu	<u>Era</u> codina
<u>Era</u> istòria	<u>Era</u> taula
<u>Era</u> musica	<u>Era</u> gent
<u>Eth</u> pòble	<u>Er</u> iuèrn
<u>Er</u> estudiant	<u>Era</u> hemna

2. Metetz es vocaus ò, o, u enes paraules

poth, Boss òst, dej ós, dempús, Benós, òc, non, del uns, esc òla, bibliotèca

3. Escruietz corrèctament.

- 17: dèt看-e-sèt
- 23: vint-e-tres
- 16: setze
- 150: cent cinquanta
- 9: nau

4. Escruietz aquestes proposicions en femenin singular:

- Quini gojats tan valenti.

Quina gojata tan valenta.

- Quan è problèmes telefòni as amics

Quan è un problèma telefòni ara mira amiga.

- Eth mainatge trinquèc es hièstres damb ues pèires.

Era mainada trinquèc era hièstra damb ua pèira.

- Es estudiants son fòrça joeni.

Era estudianta ei fòrça joena.

- Aqueri òmes riqui pòrten tricòts neri.

Aquera hemna rica pòrte un tricòt nere.

5. Escuelh era opcion avienta.

- Gràcies **pera/ tara/ per** tua ajuda!
- **Per eth/ Peth/ Tath** barri corren toti es mainatges darrèr **deth/ dera / de** cariòt.
- Vau **entar/ entath/entà**r espitau pr'amor qu'è ora.
- Non arribèren **enquia/ enquiàs/ as** dues deth maitin.

6. Escriuetz es possessius:

Vam tà casa nòsta, perque ei tard. Creigui qu'ei un bon dia entà poder hèr un bon sopar.

Se te semble tanben podem convidar ath tòn frair e era tua cunhada. Es mèns mainatges, aué se posaràn damb pare e mare, e poderam parlar des nòstes causes.

7. Ramplitz es oracions tamb articles contractats:

Maria place es libres ena estatgèra.

Eth mainatge entre en casa sautant pera hièstra.

M'agradarie anar tara Índia.

T'ac darè tath tò'n aniversari.

Jo pugi pera escala e entri pera pòrta de darrèr.

Es joeni son ena tauèrna deth pòble.

Aué vau entath cine damb Núria.

Era pòrta der armari non barre ben.

Pau, cada an va entara plaja

8. Vocabulari

shivau **caballo/cavall**
fautulh **sofá/sofà**
poth **gallo/gall**
haria **harina/farina**
boder **mantequilla/mantega**
mainada **niña/nena**
camalhon **jamón/pernill**
truhes **patatas/patates**
baleja **escoba/escombra**
pelha **falda/faldilla**

9. Ramplitz es uets tamb es formes corrèctes:

Guairi ans (auer, tu) **as** ?
Toti es dies (Anar, jo) **vau** en coche tath trabalh.
D'a on (èster) vosati **ètz** vosati ?
Era Seu Vella (èster) **ei** en Lhèida.
Tostemp(hèr, jo) **hèsqui** coquilhons entara Hèsta.
Vosati(auer) **auetz** ua codina naua?
Perdona, ara non pogui ajudar-te, non (auer, jo) **è** eth temps.
Era secretària deth mèn cap (èster, era) **ei** fòrça amabla.
Nosati (parlar) **parlam** cada dia damb es vesins.
Eth (meter) **met** es libres en morralet.

10. Ramplitz damb era forma corresponenta deth present d'indicatiu.

Aguesta tarde (jo) **vau** a cercar misharnons.
Tu **as** dues germanes.
Vosati **auetz** ua polida casa.
Vosati **ètz** es responsables deth grop.
Eri **van** tara montanha.

EXPRESSION ORAU

LECTURA.

ERA VAL D'ARAN

Eth territòri aranés a ua estenuda de 620,47 Km2. Eth plaçament e eth clima li dan ues caracteristiques pròpies.

Aran se tròbe, lèu lèu, ath miei des Pirenèus e ei eth parçan mès nòrd-occidentau de Catalonha.

Es nautades son importantes, e s'artenhen mès de 2000 mètres en mès deth 20% deth territòri.

Ei Aran ua polida val atlantica, çò que vò díder qu'es sues aigües non desaigüen pas ena Mediterranèa, senon en Ocean Atlantic. Eth Garona ei eth vertadèr èish deth parçan.

Eth clima ei de montanha tamb precipitacions abondoses de nhèu e ploja, çò que conforme ua vegetacions plan diuèrsa.

PARLAM

Escuelh ua opcion.

Era tua familha.

- Guairi membres i a?
- Qui son?
- A qué se dediquen?
- A on demoren?

Eth restaurant.

- Qué minjaràs de prumèr?
- Qué minjaràs de dusau?
- Qué ei çò que mès t'agrada?
- Qué ei çò que non t'agrada bric?
- T'agrada codinar? Qué codines?

Es dinosaures arriben en Musèu dera Val d'Aran

Damb motiu deth Dia Internacionau des Musèus, aguest diuendres 18 de mai, eth Musèu dera Val d'Aran presente... TARDE JURASSICA!!

Tres uassi de dinosaure arribèren deluns en Musèu dera Val d'Aran, procedents deth Museu de la Conca Dellà (Isona), ua iniciativa d'intercambi de pèces impulsada peth Hilat de Musèus des Tèrres de Lhèida. Aguesti fossils de hè mès de 68 milions d'ans corresponen a tres adrosaures, ua des darrères espècies de dinosaure abans dera sua extincion. Pendent tota aguesta setmana, ena recepcion deth musèu se pòden visitar dues maishères expausades ena veirina e ua tibia que se pòt tocar!

En tot profiter era preséncia d'aguestes pèces, eth Musèu dera Val d'Aran a organizat entath diuendres 18 de mai ua seria d'activitats, entà toti es publics e gratuïtes, restacades damb es dinosaures.

Entath public familiar, es educadores deth Museu de la Conca Dellà, amiaràn a tèrme eth talhèr **«Hem de paleontològs»** entà qu'es mès petiti se poguen emportar un dent de dinosaure tà casa. Es places son limitades enquia 25 persones.

A continuacion, tàs 20 ores, eth Dr. **Àngel Galobart** (director deth nomentat musèu) presentarà era charrada: **«Es dinosaures deth Pirenèu. Es darrèrs d'Euròpa»**, dant a conéisher aguest apassionant passat jurassic. Es dies 18, 19 e 20 de mai era entrada serà gratuïta en Musèu dera Val d'Aran (Vielha) e en Ecomusèu Çò de Joanchiquet (Vilamòs), iniciativa que se hè cada an damb motiu dera celebracion deth Dia Internacionau des Musèus.